

Het Edams Museum als decor voor kunstenaars (1895-1914)

Het Edams Museum als decor voor kunstenaars (1895-1914)

Julie M.F. Hengeveld

Schrijver: Julie M.F. Hengeveld

Coverontwerp: Julie M.F. Hengeveld. Foto: bruikleengever J. Dierdorp, Edam

ISBN: 9789403639086

© Julie Hengeveld

Het Edams Museum als decor voor kunstenaars (1895-1914)

EuroArt- the European Federation of Artists' Colonies- heeft als doel de geschiedenis van kunstenaarskolonies in Europa levend te houden. Voor de jaarlijkse bijeenkomst eind september 2021 heeft EuroArt kunstenaarskolonie Volendam als conferentieplek uitgekozen. Een mooie aanleiding voor de gemeente Edam-Volendam om de hele maand oktober Volendam als kunstenaarskolonie te belichten.

Volendam kwam aan het einde van de 19^e eeuw als kunstenaarskolonie tot bloei. Kunstenaars uit binnen- en buitenland waren gecharmeerd van het vissersdorp en de bewoners in karakteristieke klederdracht. Zij schilderden en tekenden dorpsgezichten, boten op de Zuiderzee, boten in de haven, de dijk en de mensen: 'en-plein-air', -in de buitenlucht-, maar zij schilderden of tekenden ook binnen, in Hotel Spaander bijvoorbeeld, waar veel kunstenaars van buiten logeerden.

Kunstenaars die in Volendam verbleven verkenden de omgeving en kwamen uiteraard ook in Edam terecht, waar zij stadsgezichten maakten. Zij konden ook binnen werken, bij de zogenaamde 'Kunstabker' Herman Beek, in het centrum van Edam. Kunstenaars kregen bij de bakker de gelegenheid in een naastgelegen historiserende stijlkamer te werken, compleet ingericht met een antieke schouw, aardewerk, sierborden, ketels en ander keukengerei.

In 1895 opende tegenover de Kunstbakker het Edams Museum, net als de Kunstbakker in 'historiserende stijl'. Een groot aantal objecten uit de kunstbakkerij zou in de beginjaren door het museum worden aangekocht of door de familie Beek worden geschonken aan het Edams Museum.

In dit artikel wordt inzichtelijk gemaakt dat kunstenaars ook het Edams Museum gebruikten als decor, waarin modellen in Volendammer klederdracht poseerden, maar ook in 17^e-eeuwse kledij. Museumobjecten, meubelstukken en ramen van het Edams Museum zien we terug in schilderijen en tekeningen van kunstenaars uit binnen- en buitenland.

Docenten en leerlingen van de Rijksacademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam togen naar het Edams Museum, een 'karakteristieke benedenwoning' genoemd, om er net als hun collega's uit het buitenland dagenlang te werken. Nicolaas van der Waay (1855-1936) bijvoorbeeld, bekend van zijn schilderijen op de Gouden Koets, kwam graag naar het Edams Museum. Hij keerde van alle kunstenaars het vaakst terug naar het museum om er te werken. Niet minder dan dertien werken van zijn hand laten het interieur van het Edams Museum zien.

Duidelijk wordt dat veel kunstenaars hun artistieke vrijheid loslieten op hun schilderijen. Kunstenaars als Claus Meyer en Nicolaas van der Waay 'componeerden' er lustig op los. Zij gaven bijvoorbeeld een meubelstuk net een andere vorm of schilderden een schilderij op de wand waar in werkelijkheid een spiegel hing. Schetsen van het interieur van het Edams Museum werden uitgewerkt in het atelier van Van der Waay in Amsterdam, waarin hij dan modellen gekleed in kostuums van het Amsterdamse Burgerweeshuis plaatste en geen Volendamse dames.

Andere kunstenaars zoals Wijnand Otto Jan Nieuwenkamp, Ernst Wilhelm Müller-Schönefeld of Thérèse Schwartze schilderden naar de werkelijkheid. Dit wordt bevestigd in vergelijking met foto's van het interieur van het museum van rond 1900. In deze publicatie worden dan ook schilderijen en tekeningen naast interieurfoto's en/of museumobjecten geplaatst.

Het Edams Museum heeft de eer speciaal voor EuroArt/De kunstmaand het schilderij *Slecht Gehumeurd* van Nicolaas van der Waay van dhr. J. Dierdorp te Edam in bruikleen te mogen krijgen. Daarnaast voegt het Edams Museum aan de tentoonstelling *Zwervend Verwerf Ik. W.O.J. Nieuwenkamp thuis in het Edams Museum* een bruikleen van de Stichting W.O.J. Nieuwenkamp toe: een portret van W.O.J. Nieuwenkamp, gemaakt door zijn goede vriend Nico Jungman.

Wij zijn het Volendams Museum dankbaar voor het vrijblijvend namaken van kostuums naar het schilderij van Nicolaas van der Waay. De poppen heeft het Edams Museum in bruikleen mogen ontvangen van het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen.

Julie M.F. Hengeveld, september 2021